

КОНЦЕПТ ЛЮДИНА У НЕФОРМАЛЬНОМУ СПІЛКУВАННІ: ПРИКЛАДНИЙ АСПЕКТ

CONCEPT *PERSONALITY* IN INFORMAL COMMUNICATION: APPLIED LINGUISTIC APPROACH

Філіппова Н.М.,

orcid.org/0000-0002-8840-774X

кандидат філологічних наук, доцент,

завідувач кафедри прикладної лінгвістики

Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова

Статтю присвячено дослідженню специфіки використання вербалізаторів показників розуміння категорії людини у неформальному мовленні. Метою цієї розвідки є фреймове моделювання концепту ЛЮДИНА на основі неформальної лексики для вирішення прикладних лінгвістичних завдань. Об'єкт дослідження – неформальне мовлення представників різних соціальних груп. Предметом дослідження виступають неформальні лексичні номінації, які дозволяють виявити уявлення, оцінки, пов'язані з окремими аспектами життя людини. Джерельною базою слугували 70 лексичних одиниць, які відібрані із більше ніж 50 блогів, англомовних і українськомовних платформ відповідного контенту. Для проведення дослідження застосовані наступні методи: метод спостереження, описовий метод, метод суцільної вибірки, метод компонентного аналізу вербалізаторів концепту у структурі фрейму, метод фреймового моделювання. Спочатку показано розуміння таких понять, як "неформальна лексика", "концепт", "фрейм", оскільки, як відомо, існує безліч визначень цих понять. Під неформальною лексикою будемо розуміти різновид розмовної мови, який вважається нижчим за рівень стандартного мовлення освіченої людини, який виявляється синонімічним підкорпусом експресивно-оцінної, стилістично зниженої, загальнозрозумілої лексики. Суперечливим є і визначення поняття "концепт", тому вибираємо поміркований підхід професора Полюжина М.М. до комплексного розуміння його природи. Фрейм визначаємо як когнітивний, ієрархічно організований семантичний конструкт концепту. Аналіз неформальних лексичних одиниць на позначення людини, відібраних для дослідження, відбувся у три етапи: 1) аналіз семантичних процесів, які обумовлюють семантичні зміни у значеннях людей; 2) аналіз активності різних способів деривації, які беруть участь у творенні неформальних номінацій; 3) побудова фрейму концепту ЛЮДИНА. Перспективи дослідження передбачають інтеграцію міждисциплінарних підходів до розширення матеріалів аналізу, проведення соціолінгвістичних досліджень (опитування, анкетування в різних соціальних групах) з залученням студентів, глибинного осмислення необхідності моделювання картин світу як об'єктивного інструменту вивчення сучасного спілкування.

Ключові слова: концепт ЛЮДИНА, фрейм, мовна картина світу, неформальна лексика, прикладна лінгвістика.

The paper deals with the study of specific use of verbalizers which explicitly indicate the comprehension of the personality category in informal communication. The aim of the study is the frame modelling of the concept PERSONALITY on the basis of informal lexical nominations for solving applied linguistic problems. The object of the study is informal communication of representatives of various social groups. The subject of the study is a group of lexical nominations which reveal images, evaluations related to actual aspects of contemporary human life. The source of the study was 70 lexical units selected from more than 50 blogs, English and Ukrainian platforms displaying the corresponding content. The following methods have been used for acquiring relevant results: the observation method, the descriptive method, the method of sampling, the method of componential analysis of concept verbalizers in the frame structure, the method of frame modelling. At the initial stage it was explained how we understand the notions: the informal vocabulary, the concept, the frame. Informal vocabulary is understood as a subgroup of informal lexical units used in informal communication which is considered lower (substandard) than the standard language used by educated people. It can be considered the synonymic subcorpus of expressive, evaluative, stylistically marked but understandable vocabulary. The definition of the notion "concept" is also disputable. Therefore we adhere to moderate and reasonable approach by Professor Polyuzhin for determining its complex nature. The notion "frame" is understood as a cognitive, hierarchially organized semantic structure of a concept. The analysis was divided into three stages: 1) the study of the semantic processes causing the change in meanings; 2) the study of derivation means underlying the word structure of informal nominations; 3) building of PERSONALITY concept frame. The prospects of the investigation envisage the integration of interdisciplinary approaches to enlarge the material base, to do sociolinguistic surveying research involving students for deeper comprehension of the necessity of modelling worldviews as the objective instrument for studying contemporary communication.

Key words: concept PERSONALITY, frame, language world view, informal vocabulary, applied linguistics.

Фундаментальна категорія людини, як відомо, з'явилася ще в античності і на протязі розвитку людської цивілізації завжди окреслювала кордони розуміння етнічних констант, особистості в суспільстві, її позитивної і негативної оцінки і відображала світобачення етносоціуму,

яке на кожному етапі його розвитку змінювалося. Особливо показовим здається вербалізація показників моральної сфери на неформальному, побутовому розмовному рівні, оскільки образність і метафоричність цього поняття, а, відповідно, і концепту ЛЮДИНА демонструє його

місце у мовній картині світу будь-якого покоління, взагалі, а аналіз розширених лексико-асоціативних зв'язків дозволяє зробити висновки щодо бачення молодими людьми, зокрема, свого місця у складному і швидкоплинному сучасному суспільстві. Саме тому актуальність цієї розвідки, на наш погляд, пов'язана із теоретичними і прикладними чинниками, а саме з необхідністю виявлення тенденцій і закономірностей динаміки розвитку номінацій осіб у сучасному неформальному мовленні і використанню інформації про ці закономірності для оптимізації процесу викладання іноземних мов.

Мета нашого дослідження полягає у тому, щоб на основі аналізу неформальної лексики на позначення людини побудувати узагальнений фрейм концепту ЛЮДИНА, який можна використати для вирішення прикладних завдань, напр., для того, щоб продемонструвати дію інструменту фреймового моделювання для формування лексичних навичок в процесі вивчення іноземних мов.

Об'єкт дослідження – неформальне мовлення представників різних соціальних груп.

Предметом дослідження виступають неформальні лексичні номінації, які дозволяють виявити уявлення, оцінки, пов'язані з окремими аспектами життя людини.

Джерельною базою слугували 70 лексичних одиниць, які відібрані із більше ніж 50 блогів, англомовних і українськомовних платформ відповідного контенту.

Для проведення дослідження застосовані наступні методи: метод спостереження, описовий метод, метод суцільної вибірки, метод компонентного аналізу вербалізаторів концепту у структурі фрейму, метод фреймового моделювання. Спочатку показано розуміння таких понять, як «неформальна лексика», «концепт», «фрейм», оскільки, як відомо, існує безліч визначень цих понять.

Постановка проблеми. Добре відомо, що неформальна лексика включає декілька прошарків лексичного складу будь-якої мови (колоквіалізми, сленгізми, діалектизми, професіоналізми), її функціональна особливість полягає у тому, щоб актуально відзеркалювати все, що змінюється у політичному, економічному, технологічному, соціальному, культурному житті суспільства, а також вербалізувати відношення суспільства до цих змін.

Аналіз останніх досліджень, присвячених цій проблемі, вимагає відповіді на питання, як розуміти такі поняття: 1) «неформальна лексика»; 2) «концепт»; 3) «фрейм».

По-перше, відомо, що процес збільшення кількості нових лексичних одиниць і семантич-

них інновацій на позначення особи (формальних і неформальних) – це об'єктивний процес (К. Городенська, Л. Мацько, О. Стишов, Л. Струганець, О. Тараненко), але і досі існує декілька проблем, які не мають однозначного рішення. Одна з них пов'язана із диференціацією різних прошарків неформальної лексики. О. Стишов, наприклад, підкреслює, що «... постає необхідність виявлення основних тенденцій динаміки, закономірностей оновлення корпусу названої категорії... Існує розуміння груп лексики, які складають корпус неформальної лексики, але кордони між різними групами неформальної лексики доволі рухливі: сленг може стати лексикою, яка починає широко використовуватися всіма членами суспільства» [1, с. 24]: таке розмивання кордонів сталося, наприклад, в Україні під впливом російської мови в 90-і роки, коли бандитський сленг почав використовуватися усіма верствами населення в різноманітних ситуаціях спілкування – *замочить, забить стрелку*. Не існує навіть єдиного розуміння походження терміну «сленг» [2, с. 80–85], [3]. Досі також не існує єдиного розуміння і розмежування між поняттями «колоквіалізм» і «сленгізм», хоча відомо, що саме ці прошарки неформальної лексики мають зрозумілу соціальну функцію, їх соціальна маркованість демонструє комунікативний статус мовної особистості, а народні говори, жаргони, просторіччя традиційно визначаються як універсальна мовна категорія, яка представлена лексико-стилістичними мовними одиницями протилежними формальним одиницям, які характеризовано як некодифіковану сферу загальнонаціональної мовної комунікації (народно-розмовна лексика), що постійно оновлюється. В узагальненому розумінні, колоквіалізми – це слова, які використовує широке коло користувачів на протязі довгого періоду часу, а сленгізми – це слова, якими користується обмежене коло користувачів на протязі короткого періоду часу. Тобто лексика сленгу традиційно була властива певним соціальним угрупованням (злочинці, алкоголіки, наркомани, байкери, хакери, студенти, музиканти). Але сьогодні завдяки виникненню і неосяжному розповсюдженню віртуальної комунікації ця лексика стала активно вживаною не тільки в побутовому, а і у публіцистичному, художньому і навіть політичному спілкуванні. Вона включає одиниці всіх граматичних категорій з будь-якими фонетичними, морфологічними, синтаксичними рисами розмовного мовленнєвого стилю (нормативними і ненормативними). Вони перетворилися на майже загальнозрозумілі, експресивні, оціню-

вальні (позитивно чи негативно), "живі номінації", хоча і мають фамільярний, зневажливий або навіть вульгарний характер.

Хоча термін *сленг* був зареєстрований у словнику Дж.Ендрюса ще в 1809 році, сьогодні не існує єдиної дефініції цього поняття, навіть не існує однозначного розуміння його етимології: 1) циганське слово *slang* «мова»; 2) сканд. *slengja, kjeften* "abuse with words", *slengjenamn* "nickname"; 3) англ. Past Participle *sling*; 4) датс./норв. *sleng* «шайка, банда»; 5) фр. *langue -s* "thieves, gypsies".

Вроботах В.Балабіна, О.Гасюка, О.Селіванової, Г.Менкена, Е.Партріджа, Дж.Фішмана, Т.Торна і багатьох інших, незважаючи на різні погляди на весь спектр проблем, пов'язаних із особливостями визначення і вжитку сленгу; всіх авторів об'єднує розуміння образності, метафоричності, можливості показати своє відношення до подій, особистостей. Нам здалося цікавим бачення колоквіалізмів і сленгізмів як динамічної системи, динамічної системи, для якої характерна швидка асиміляція у загальноживану мову.

Отже, будемо вважати, що сутнісні характеристики розмовної лексики, незважаючи на приналежність до конкретних прошарків, включають: а) розуміння її як специфічної динамічної мовної системи, яка виділяється окремими структурними і функціональними особливостями; б) використання іронічності, метафоричності, часто гіперболічності для того, щоб привернути увагу і зреагувати на всі зміни в суспільстві.

По-друге, з'ясуємо, чому саме поняття *концепт* обрано нами основною одиницею об'єктивного аналізу. Концепт ЛЮДИНА пов'язаний із розумінням особливостей ментальності певного народу через його мову, спільних або відмінних тенденцій розвитку складників оцінності дійсності певної лінгвокультури. Відомо, що традиційно існує три підходи до розуміння поняття *концепт*: культурологічний, лексико-семантичний і психологічний [4, с. 6–9]. Дослідженню концепту ЛЮДИНА присвячена величезна кількість теоретичних і прикладних студій. О. Тараненко в одній із своїх розвідок, присвячених явищу мовного андроцентризму з позицій руху за гендерну рівність, виділяє основну семантико-прагматичну вісь всіх рівнів мови і побудови текстів як системи орієнтирів Я – ТУТ – ТЕПЕР, основним компонентом якої вважає Я як суб'єкт мови, який формує мовну картину світу, ієрархію всіх принципів організації мовного простору Я представлено як: 1) принцип антропоцентризму (напр., категорії роду, стану); 2) принцип соціоцентризму (напр., 'свій – чужий'); 3) принцип 'госпо-

даря' (напр., активне або пасивне ставлення до дійсності; 4) принцип соціально активної особи (напр., вік, стать, соціальне місце дорослої людини [5, с. 21–22]. Т. Радзівська вважає, що під концептом у найбільш загальному розумінні треба вважати «певну сукупність або конфігурацію смисла, що стоїть за мовною одиницею, що охоплюють предметні, предикатні, модальні, дискурсивні та інші "кванти" значення, і відповідають обсягу знань, представленому мовною свідомістю та культурною пам'яттю» [4, с. 8]. До основних концептів культури вона відносить концепт ЛЮДИНА і докладно аналізує концепти, які пов'язані з поняттями існування людини (екзистенційні концепти), її суспільні діяльності (соціальні концепти), поведінки (етичні концепти), існуванні у часі і просторі (філософські концепти), оператори думки (ментальні концепти), концепти мовної діяльності (комунікативні концепти). [4]. Ми будемо дотримуватися визначення, який передбачає, що концепт – це, передусім, «ментальна одиниця, елемент свідомості, що виступає попередником між реальним світом і мовою, він охоплює і культурну інформацію, у якій вона фільтрується, переробляється й систематизується» [6, с. 215]. Саме в цій невеликій за розміром, але досить переконливій роботі М. М. Полужин, в характерній для нього манері, надає докладний огляд суттєвих ознак до складових категорій концепту: а) лінгвокогнітивне явище; б) психолінгвістичне явище; в) абстрактне наукове поняття; г) базова одиниця культури; д) лінгвокультурне явище. Отже, концепт – одночасно одиниця ментальності, свідомості, інформації про світ, мовної картини світу, тобто комплекс, який формується гештальтами, фрейм-структурами, сукупностями значень відповідних слів, мовних, немовних засобів, який має структуру, який може відноситися до декількох змістових типів (культурних, лінгвокультурних, когнітивних, емоційних, наукових).

По-третє, один з відомих інструментів аналізу семантики мономовних і мультимовних концептів є фреймове моделювання, оскільки фрейм – це когнітивна одиниця, яка є ієрархічно організованим семантичним конструктом концепту. Ми будемо користуватися традиційним розумінням цього поняття і його структурою, компоненти якої виокремили Т. ван Дейк, М. Мінський, Ч. Філлмор: ядро (поняттєвий базис), субфрейми (розгортання семантики ядра концепту), слоти (деталізація смислу його компонентів). Вони послідовно розкривають зміст концепту і дозволяють репрезентувати знання

про нього. Будемо спиратися на методику аналізу, яку демонструють, наприклад, Черненко Н. А. і Голубовська І. О., коли розбудовують зіставну модель концепту ДОБРОЧЕСНІСТЬ (на матеріалі латинської, французької, англійської, української мов), які підкреслюють, що фрейм, як і концепт, «постає культурно заангажованим конструктом, когнітивною одиницею, яка організована довкола концепту і є засобом розгортання його змісту. Завдяки своїй структурі, елементи якої ієрархічно впорядковані, фрейм є дієвим інструментом репрезентації знань про певний концепт» [7, с. 5].

Наш багаторічний досвід організації навчального процесу для підготовки майбутніх спеціалістів з прикладної лінгвістики засвідчує, що, в першу чергу, найважливішим виявляється, саме формування навичок аналізу лінгвістичного матеріалу для вирішення конкретного завдання, використовуючи весь репертуар лінгвістичних методів для розуміння системи взаємовідносин складових структур кожного об'єкту, пов'язаного з цим завданням аналізу. Саме тому фреймове моделювання, на наш погляд, є таким методом, який дозволяє використати досить широкий репертуар різних підходів для розуміння будь-якої лінгвістичної проблематики.

Відповідно, завдання охоплюють відповіді на такі питання: яка нова асоціативність, оцінність спостерігається у значеннях лексичних одиниць по позначенню людини, тобто які нові смислові розуміння значення номінацій особи показують, як сучасне покоління розуміє світ навколо себе.

Виклад основного матеріалу. Для аналізу отриманого мовного матеріалу будемо використовувати методику, яку описав М. М. Полужин. «Сам факт наявності слова на позначення якого-небудь концепту, вказує на те, що предмет або явище зауважує й мають я неї певну цінність, яка завжди соціальна, і тому мовні одиниці, що виражають концепти, неодмінно мають містити в собі соціальний компонент» [6, с. 218]. У структурі концепту виділено ядро (вершину) і периферію: а) ядро (вершина) концепту – це конкретний чуттєво-наочний образ, ознаки якого загальнонаціональні змістові; б) периферія – це інтерпретаційне поле концепту, сегменти якого включають настанови і твердження, що впливають на зміст концепту в певній культурі: відношення, оцінність олітики, побуту, релігії, моралі, спорту, музики. Послідовність кроків аналізу: 1) визначаємо концепт; 2) виявляємо ключові слова-репрезентанти цього концепту в мові (базові мовні інтерпретації).

Необхідність виділення тематичних груп, які об'єднують нові номінації на позначення осіб, дозволяє нам зробити висновки стосовно значної «строкатості», неоднорідності лексичних підгруп: нормативність і кодифікованість цих одиниць, функціональні і стилістичні їх активності. Фактичний матеріал неформальної лексики, яка об'єднана на основі їх концептуальної єдності і яка визначається як концептуальне поле, – це ієрархічно впорядкована підсистема гіперконцепту ЛЮДИНА, мовна маніфестація гіпоконцептів яких може бути розподілена на номінації позитивної або негативної конотативної маркованості. зовнішності, характеру, взаємовідносин між комунікантами (родинні, дружні, професійні, пов'язані із сексуальною ідентифікацією), почуттєвими або емоційними характеристиками цих відносин, назвами дій (розваги, соціальні мережі).

Надзвичайна образність мовної підсистеми неформальної лексики не викликає ніяких сумнівів, оскільки їх виразність відзначається одночасно і засобом мовної економії, і високою продуктивністю використання в сучасному актуальному і віртуальному комунікативному просторі. Неформальні слова легко «порушують кордони» і переходять із зниженого, майже вульгарного або суто професійного використання (професіоналізми) прошарку до лексики, яку використовують майже всі (незважаючи на вік і ступінь освіченості). Семантичний аналіз слів, обраних для аналізу, показав, що всі вони мають два ступеня конотативного «нашарування» на основне значення, напр., майже нейтральні слова для номінації (*бро, чувак, кореш*) або ті, які ускладнюють денотативне значення слова, оскільки додають інформацію, яка сигналізує про те, що мовець висловлює своє бачення цієї людини в цих ситуаціях і своє відношення до цієї людини або цієї ситуації, свою ступінь оцінності, своє емоційне враження від них (*мажор (-ка), фразер, профі, масік, тубік*). Зміни значення в реальному, спонтаному неформальному мовленнєвому використанні – це мовленнєве явище, яке яскраво відображає світобачення окремої спільноти (і окремого її представника) і її відношення до актуальної (а не прийнятої, стандартизованої правилами, ритуалами) ситуації.

Унаслідок аналізу масиву отриманих неформальних лексичних одиниць на позначення людини визначено, що кожна з лексем демонструє знання про різні моделі соціальних взаємовідносин, взаємодії і маркує семантику стану мовця, його адресатів, позитивні і негативні ментальні

стани мовця. Відомо зростання обсягу запозиченої англійської лексики в українській мові, яка відображає суспільно-політичні трансформації, науково-технічний прогрес, культурний обмін.

В усному неформальному дискурсі відбувається переносне своєрідне осучаснення значення або соціолінгвістичне переосмислення іншомовних слів, засвоєних у різні часи. Так, серед українськомовних прикладів виокремлюємо номінації, які з'явилися під час війни, напр.: *бавовнятко* – іронічна назва міфічної істоти, яка тихесенько приходить на бази, склади, аеродроми, НПЗ, і починає бавитись там з вогнем (від рос. *хлопок* (бавовна)/хлопо́к); *орки* – вигадана раса істот, яких зображують варварами із звіриними рисами (лат. *Orcus* – один з давньоримських божеств смерті підземного світу), завдяки масовій культурі слово почало означати агресорів, які ведуть війну в Україні; *рашисти* – назва, яка історично відображає негативне ставлення до тих, хто знищує, несе загрозу для країни.

На першому етапі аналізу зібраний фактичний матеріал переконливо засвідчив, що, оскільки основою семантичних процесів такого нашарування є зміна зв'язків між означником і означуваним, основні семантичні процеси, які є базою створення цих номінів, є генералізація/конкретизація, меліорація/пейорація, метафора/метонімія:

1. Один із шляхів такої зміни – це збільшення або зменшення кількості референтів, які означає ця лексична форма: ці протилежні семантичні процеси називаються генералізація (розширення) або конкретизація (звуження). Генералізація передбачає більш широке коло референтів для позначення більш узагальненого категоріального поняття, напр., слово *dude*, яке з'явилося в англійській мові у 1880-х із значенням «людина, яка вдягається стильно, із смаком», в 1990-х стало використовуватися молодими людьми як звертання до будь-якої людини. Конкретизація пов'язана, навпаки, із спеціалізацією значення і звуження до одного із компонентів оригінального значення цього слова, тобто передбачає семантичний процес зменшення кількості референтів лексеми, напр., *rizz* – романтична привабливість, *camp* – gay men inverting aesthetic judgements of beauty and taste (сентиментально і іронічно).

2. Ще одна пара протилежних семантичних змін, які характерні для динаміки розвитку мовної системи, – це меліорація і пейорація. Конотативне додаткове значення, яке асоціюється з позитивною асоціацією, називається меліорація, напр., *slay* – комплімент для жінки (блискуче виглядати, досягти чогось з ефектом). Конотативне

значення, яке асоціюється із негативною асоціацією, називається пейорацією, напр., *pagan* – *enemy*, *rival*.

3. Метафора, один із семантичних процесів, який обумовлює переніс значення, надзвичайно складний, універсальний і продуктивний семантичний процес, дозволяє переносити значення з одного референта на інший на основі подібності, напр., *a bird*, *a slang word for a woman*. Метонімія, інший процес трансформації значення, – це переніс значення за суміжністю матеріалу, міткості, установи, символічності власних імен, тобто вживання слова, що є символом події або часу, оскільки має тотожні характерні ознаки, напр., *скуф* – опис людини, що асоціюється з зовнішнім виглядом блогера (чоловік старше 30-ти років, продовжує жити з батьками, занедбаний, має зайву вагу). Асоціативні переноси значення часто супроводжується таким явищем, як іронія, тобто значення виявляється протилежним оригінальному в межах семантично єдиного набору значень.

Аналіз фактичного англійського і українськомовного матеріалу засвідчив активність різних способів деривації:

1. Афіксація – найпродуктивніший спосіб словотвору в цих мовах. Для сучасного сленгу характерна варіативність поєднання формантів різного походження і різних типів, напр., *rizzler* – *someone who has rizz* (*charizma*), *mini-me* (людина, яка нагадує когось в дитинстві), *folx* – варіація слова “*folks*” (*x* – гендерна інклюзивність), *tuggle* – людина, в якій не тече чаклунська кров, яка не має магічних здібностей, яку легко обдурити, *новачок*, «чайник» (*-gle* додається, щоб слово не було таким образливим); *офниця* – термін для дівчини, яка активно висловлює свою агресивність, важкий характер через вуличний стиль; *душніла* – зануда.

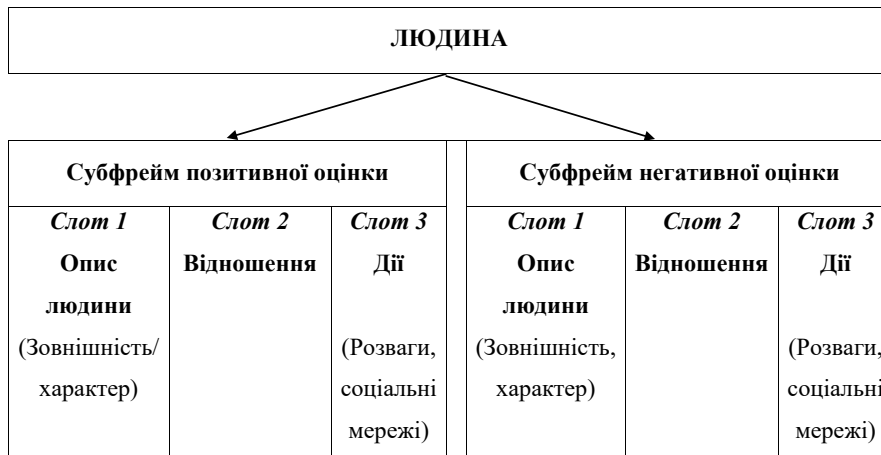
2. Складні слова – це вагома частина словника нових слів в англійській і українській мовах, напр., *wasteman* – негативна конотація пов'язана із образливою назвою людини, яка веде себе як дурень; *screenager* – підліток, який постійно сидить перед комп'ютером; *тетої* – персоналізовані спікери. Зафіксовано різні типи складних слів, у продуванні яких бере участь повна або усічена запозичена основа, напр., *abrosexual* – сексуальна орієнтація є гнучкою (*'abro'* – гр. змінність сексуальності).

3. Скорочення у неформальному мовленні надзвичайно продуктивний тип словотворення в означених мовах (апокопа, афереза, складноскороченість), напр.: *bro* (*brother*), *fam* (*family*), *veggie* (*vegetarian*); *альт* – людина, яка належить до альтернативних культур (готи, панки).

4. Телескопія, напр., *frenemy* (*friend+enemy*).

При фреймовому моделюванні концепту ЛЮДИНА заповнення кожної з фреймових структур здійснювалося за допомогою методу компонентного аналізу, що дозволило виокремити два основних субфрейма першого порядку: (субфрейм позитивної оцінки людини і субфрейм негативної оцінки) і лексико-семантичні групи

другого порядку на рівні слотів, які представляють неформальні вербалізатори семантики концепту ЛЮДИНА. Фактичний матеріал засвідчує що можна виділити назви осіб за такими тематичними ознаками: опис людини (зовнішність, характер), соціальні або побутові відношення між комунікантами, відношення комунікантів до різних видів їх діяльності (напр., розваги, соціальні мережі).

Субфрейм першого порядку розділяє дві групи номінативно-оцінної опозиції з маркованими протиставленнями і дозволяє актуалізувати, як носії мови розуміють позитивний або негативний образ сучасної людини, її залежність або незалежність від соціальних норм (що особливо важливо підкреслювати для Z-покоління): опис людини (зовнішність, характер, взаємовідносини, спосіб організації соціальної поведінки), напр.,: *норміс – середньостатистична людина, не виділяється з-поміж інших, пікмі – термін для опису дівчини, яка проявляє надмірну потребу у схваленні з боку чоловіків; найк про – дівчина, яка демонструє свою фігуру через фото в соціальних мережах, намагаючись привернути увагу, сігма – незалежна, самодостатня людина, альфі – лідер, який вибирає самотність, діє за власним бажанням; screenager – підліток, який постійно проводить час перед комп'ютером, chirps – somebody you flirt with), plonker – idiot (soft), muppet – an ignorant or idiotic person (funny, insulting), перобабу – людина, яка сподівається або досягає успіху через родинні зв'язки.*

Аналіз матеріалу виявив, що стимулом для активності нових слів або слів із змінними значеннями виступає привернення уваги, під-

тримка комунікативного контакту, забезпечення успішності комунікативної дії за короткий проміжок часу.

Висновок. Динаміка засобів мовної номінації, яка спостерігається сьогодні, породжується динамікою глобального світу. Тому необхідність підкреслити свою ідентичність, стиль існування, відносин до різних суспільно-політичних трансформацій, науково-технічного прогресу, культурного обміну, потреба у постійному неформальному спілкуванні (актуальному і віртуальному) призвело до безпрецедентного зростання обсягу неформальної лексики. Неформальна мова молодіжних субкультур, інтернет-культур, відзеркалює цікаві тенденції появи нових слів, слів із змінними значеннями, зміни оцінних конотацій за рахунок семантичного, синтаксичного, дериваційного творення, прямих запозичень.

Перспективи дослідження передбачають інтеграцію міждисциплінарних підходів до розширення лексичних матеріалів аналізу, проведення соціолінгвістичних досліджень (опитування, анкетування з залученням студентів), глибинного осмислення необхідності моделювання картин світу як об'єктивного інструменту вивчення сучасного спілкування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Стишов О.А. Номінації осіб у сучасній українській мові. Мовознавство, № 6, 2012. С. 23–38.
2. Корнелаєва Є.В. Сленг як об'єкт лінгвістичного дослідження. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія : Лінгвістика*. 2019. Вип. 35. С. 80–84. Режим доступу: <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/909913.pdf>
3. Кірілічева В. Скорочення з евіденційною семантикою в текстах неофіційної комунікації інтернет-дискурсу: типологія, структурні особливості, прагматичний потенціал. Мовознавство, № 2, 2025. С. 35–62. Режим доступу: <https://doi.org/10.33190/0027-2833-341-2025-2-003>
4. Радзієвська Т.В. Нариси з концептуального аналізу та лінгвістики тексту: Текст – соціум – культура – мовна особистість: моногр.: Ін-т мовознавства ім. О.О.Потебні НАНУ. Київ: ДП "Інформ.-аналіт. агенство", 2010. – 491 с.
5. Тараненко О. О. Формування нової системи соціальних цінностей і пріоритетів українського суспільства (на матеріалах української мови кінця XX – початку XXI ст.). III. Мовознавство. 2012. № 6. С. 3–37.
6. Полюжин М. М. Поняття, концепт та його структура. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Філологічні науки. Мовознавство*. 2015. № 4. С. 212–222. Режим доступу: <http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvvnufm> 2015 4 43.
7. Черненко Н. А., Голубовська І.О. Фреймове моделювання концепту ДОБРОЧЕСНІСТЬ: зіставний аспект (на матеріалі латинської, французької, англійської та української мов). Мовознавство. 2017. № 1. С. 3–18.

Дата першого надходження рукопису до видання: 26.09.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 30.10.2025

Дата публікації: 28.11.2025